

RIIGIKOHUS
♦♦♦♦♦♦♦♦

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

Riigikohtu praktika tsiviilasjades
september–detsember 2020

Riigikohtu praktika ülevaade

Kätlin Piho

analüütik

Kristel Möller

peaspetsialist

Liise Saar

praktikant

Tartu

2020

SISUKORD

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALNE PRAKTIKA.....	4
2.1. MATERIAALÕIGUS	4
2.1.1. Teose osa autoriõiguse kaitse (2-16-8751/184)	4
2.1.2. Aktsionäri õigus saada teavet ja tutvuda dokumentidega (2-18-13213/48 ja 2-19-9918/31).....	5
2.1.3. Osanike otsuse vorminõue (2-18-9475/52)	7
2.1.4. Kinkelepingu eseme üleandmisega viivitamine (2-17-17756/159)	8
2.1.5. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine (2-15-505/180).....	9
2.1.6. Müügilepingu rikkumine (2-17-7157/40)	11
2.1.7. Mittevaraline kahju looma tervise kahjustamise korral (2-18-15284/52).....	13
2.1.8. Eestkostetava poolt tehtud testamendi kehtivus (2-17-5110/111 ja 2-17-1453/135)	14
2.2. MENETLUSÕIGUS.....	16
2.2.1. Kinnistamisavalduse esitamine notari vahendusel (2-20-154/24)	16
2.2.2. Esindaja määramine ja psühhiaatri arvamus isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses (2-20-2050/26).....	16
2.2.3. Võlgade ümberkujundamine (2-18-15384/109).....	18
2.2.4. Saneerimiskava kinnitamine (2-16-2060/614).....	19
LISA 1.....	20

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

1. septembrist kuni 31. detsembrini 2020 võttis Riigikohtu tsiviilkolleegium menetlusse 21 kassatsioonkaebust ja 23 määruskaebust. Samal perioodil tegi tsiviilkolleegium **põhistatud lahendi 35 tsiviilasjas**, sealhulgas lahendas kolleegium **kogu koosseisus kolm tsiviilasja**.¹ Eriarvamusi sellel perioodil ei kirjutatud. Kahes asjas oli menetlus kinnine, kuid Riigikohus avaldas tehtud lahendid osaliselt kohtupraktika ühtlustamise ja kujundamise eesmärgil. Kahes asjas avaldati üksnes kohtuotsuse resolutsioon. Neljas asjas andis kolmeliikmeline koosseis asja lahendada kogu koosseisule, ühes asjas sõlmiti kompromiss.

Ringkonnakohtu lahend jäeti muutmata üheksas asjas. Lahendi põhjendusi muudeti kahes asjas. Lahend tühistati ja uus lahend tehti kolmes asjas. Asi saadeti uueks läbivaatamiseks ringkonnakohtule 13 ja maakohtule kolmel juhul. Neljas asjas jõustati esimese astme kohtu lahend. Läbi vaatamata jäeti üks teistmisavaldus.

Materiaalõiguse osas on ülevaates esile toodud küsimused, mis puudutavad autoriõiguse kaitset, aktsionäri teabeõigust, osanike otsuse vorminõuet, kingisaaja võimalust nõuda kinke eseme üleandmisega viivitamise eest viivist ja leppetrahvi, müügilepingu rikkumist, mittevaralise kahju nõuet, eestkostetava tehtud testamendi kehtivust. Lisaks selgitas tsiviilkolleegium kohtupraktika ühtlustamise ja edasiarendamise eesmärgil võlaõigusseaduse § 218 lõike 1 ja konkurentsiseaduse § 16 tõlgendamist.

Menetlusõiguse osas on esile toodud küsimused, mis puudutavad notari vahendusel kinnistamisavalduse esitamist, nõudeid psühhiaatri arvamusele isiku kinnisesse asutusse paigutamise eelduste kohta ja arvamusega arvestamist, samuti võlgade ümberkujundamise menetlust ja saneerimiskava kinnitamist.

Kuigi tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et **Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites**. Alljärgnevas ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

¹ Kõik lahendid on ära toodud Lisas 1.

2. AKTUAALNE PRAKTIKA

2.1. Materiaalõigus

2.1.1. Teose osa autoriõiguse kaitse ([2-16-8751/184](#))²

Otsuses selgitas kolleegium teose osa autorsust ja autoriõiguse kaitset. Lisaks ka tõendamiskoormist ja kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramist.³

Autoriõiguse seaduse (AutÕS) § 4 lg 2 esimese lause kohaselt loetakse teoseks autoriõiguse seaduse tähenduses mis tahes originaalset tulemust kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas, mis on väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ja on selle vormi kaudu tajutav ning reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil. AutÕS § 4 lg 2 sisustamisel tuleb arvesse võtta Euroopa Kohtu praktikat Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas kohta, mille kohaselt tuleb „teost“ üldjuhul tõlgendada kogu liidus autonoomselt ja ühetaoliselt.⁴

Praeguses asjas oli vaidluse all teosest kahe takti pikkuse helilõigu kasutamine. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et teose osade autoriõiguse kaitset hinnatakse tervikteosega samadel alustel.⁵ Teose osa loata kasutamine rikub autori õigusi siis, kui ka kõnealune osa sisaldab elemente, mis on selle teose autori enese intellektuaalne looming. Seega sõltub see, kas vaidlusaluse kahe takti pikkuse helilõigu kasutamine rikub autori õigusi, asjaolust, kas kõnealune **helilõik vastab teose tunnustele**.⁶

Kolleegium märkis, et teose või selle osa äratuntavus ei ole autoriõiguse kaitse eraldiseisev eeldus. Kasutatud osa äratuntavust on Euroopa Kohus pidanud oluliseks hindamisel, kas fonogrammist isegi väga lühikese helilõigu kasutamine teises fonogrammis rikub fonogrammitootja ainuõigust lubada või keelata oma fonogrammi reprodutseerimist.⁷ Teose autoriõiguse kaitse puhul, mille eelduseks on autori intellektuaalne looming, on Euroopa Kohus aga pidanud oluliseks seda, et teoses kajastuks autori isikupära. **Kui teoses peegeldub autori isikupära ning ilmnevad tema vabad ja loomingulised valikud, on see algupärasuse (originaalsuse) nõude täitmiseks piisav**.⁸ Kolleegium märkis siiski, et see, kui teose osa on selgelt äratuntav ja konkreetse teose või autoriga seostatav, võib anda tunnistust sellest, et teose osa kannab kindla autori „käekirja“. Seejuures on autoriõiguse kaitse saamiseks nõutava originaalsuse lävi võrdlemisi madal, näiteks on Euroopa Kohus pidanud võimalikuks 11 sõnast koosneva tekstiosa kaitset autoriõigusega.⁹ Eelnevast tulenevalt **võib ka väga lühike, mõne sekundiline teose osa (sh kahe takti pikkune helilõik) olla autoriõigusega kaitstud ja selle kasutamine autori loata keelatud, kui selles peegeldub autori isikupära ning ilmnevad tema vabad ja loomingulised valikud**.¹⁰

Tsiviilkolleegium käsitles asjas ka tõendamiskoormust. Autoriõiguse rikkumise tõendamise kohustus on TsMS § 230 lg-st 1 tulenevalt autoril või õiguste omajal, kes sellele rikkumisele

² RKTko 28.09.2020, [2-16-8751/184](#).

³ Kahjuhüvitise suuruse kohta vaata otsuse p-d 27.1.–30.

⁴ Vt lähemalt otsuse p 22.1 ja seal viidatud kohtupraktikat EKO 13.11.2018, C-310/17, p-d 33, 35-37; EKO 12.09.2019, C-683/17, p 29.

⁵ EKO 16.07.2009, C-5/08, p 38.

⁶ RKTko 28.09.2020, [2-16-8751/184](#), p 22.2.

⁷ EKO 29.07.2019, C-476/17, p 39.

⁸ EKO 12.09.2019, C-683/17, p 30.

⁹ EKO 16.07.2009, C-5/08, p 48.

¹⁰ RKTko 28.09.2020, [2-16-8751/184](#), p 22.5.

oma nõudes tugineb. Samas on kolleegium varasemas praktikas leidnud, et hea usu põhimõttest tulenevalt on võimalik, et asjaolu tõendamise koormus pöörduv eelduste esinemise võimalikkusele viitavate asjaolude esitamise järel ümber, eelkõige kui tõendada tuleb asjaolu, mille esinemine on kostja kontrolli all, hagejal ei ole objektiivselt võimalik tõendeid esitada ja kostja keeldub tõendamisele kaasa aitamast. Kui hageja on asjaolu esinemise tõenäosust põhistanud, peab kostja tõendama asjaolu esinemise puudumist.¹¹

Autoril on sageli raske või isegi võimatu tõendada seda, kuidas väidetavalt tema õigusi rikkuv teos on loodud, sealhulgas, kas selle käigus on kasutatud tema teost või mitte. Seetõttu juhul, kui autor on toonud esile asjaolud, mis viitavad tema teose kasutamisele hilisema teose loomisel, ja põhistanud sellise kasutamise tõenäosust, võib olla põhjendatud nõuda rikkujalt tõendamist, et hilisema teose loomisel ei ole kasutatud hageja teost, mh tehtud sellest arranžeringut, vaid tegemist on iseseisvalt loodud teosega.¹²

2.1.2. Aktsionäri õigus saada teavet ja tutvuda dokumentidega ([2-18-13213/48](#) ja [2-19-9918/31](#))¹³

Kolleegium selgitas neis kahes lahendis aktsionäri teabenõude eset ja aktsionärile teabe andmise ja dokumentidega tutvumise korra määramist.

Teabe taotlemise nõude üldine materiaaõiguslik alus on sätestatud äriseadustiku (ÄS) § 287 lg-s 1, mille kohaselt on aktsionäril õigus üldkoosolekul saada juhatuselt teavet aktsiaseltsi tegevuse kohta. Sama paragrahvi teise lõike järgi võib juhatus keelduda teabe andmisest, kui on alust eeldada, et see võib tekitada olulist kahju aktsiaseltsi huvidele.

Esmalt nõustus kolleegium ringkonnakohtuga, et ÄS § 287 lg 1 on dispositiivne säte, mis lubab leppida põhikirjaga kokku aktsionäri jaoks seadusega võrreldes soodsama teabeõiguse.¹⁴

Kolleegium selgitas, et **põhikirja alusel esitatava dokumentidega tutvumise nõude puhul ei pea aktsionär dokumendiga tutvumiseks tõendama oma õigustatud huvi**, vaid aktsiaselts peab teabe andmata jätmiseks tõendama, et teabe andmine võib teda kahjustada. Võlaõigusseaduse (VÕS) § 1015 alusel nõuet esitav isik peab seevastu tõendama, et tal on dokumendiga tutvumise vastu õigustatud huvi (et dokument, mis palutakse esitada, on koostatud dokumendiga tutvuda sooviva isiku huvides või et dokumendis on kajastatud selle isiku ja dokumendi valdaja vaheline õigussuhe või nendevahelise tehingu ettevalmistamine).¹⁵

Tsiviilkolleegium kordas oma varasemas praktikas osaühingu osaniku teabenõude kohta väljendatud, et kuigi seadus ei piira seda, mida osanik võib ühingult teabena küsida, ei tähenda see, et osanik võiks osaühingult teabenõude korras küsida ükskõik mida.¹⁶ Kolleegium selgitas, et sama põhimõtte kohaldub ka aktsiaseltsi aktsionäri teabenõudele.¹⁷

Kolleegium märkis, et **aktsionäri teabenõude eesmärk on saada eelkõige teavet selle kohta, milline on äriühingu majanduslik olukord**. Teabenõude korras ei saa aga küsida oletusi,

¹¹ RKTkm 19.12.2017, [2-16-9016/34](#), p 11.2.

¹² RKTko 28.09.2020, [2-16-8751/184](#), p 24.2.

¹³ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#); RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#).

¹⁴ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 15-16.

¹⁵ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 17.

¹⁶ RKTkm 14.02.2018, [2-16-3492/39](#), p 14.

¹⁷ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 18.

hinnanguid ega prognoose.¹⁸ Samuti ei ole teabenõude esemeks küsimused aktsiaseltsi sisemise töökorralduse kohta.¹⁹

Kolleegium jäi oma varasema seisukoha juurde, et ÄS § 287 lg-st 1 tulenev õigus saada teavet võib hõlmata lisaks äriühingu enda tegevusele ka äriühingu suhteid klientide ja tarnijatega või õiguslikke ja ärilisi suhteid äriühinguga seotud ettevõtetega. Kolleegium lisas, et eelõeldu ei tähenda, et aktsionäril peaks olema õigus alati küsida iga üksiku lepingu kõiki detaile.²⁰ Ka **seotud isikutega tehtud tehingud** on üldjuhul teave, mida aktsionäril on õigus saada. Selliste tehingute puhul on oht huvide konfliktiks ja kasumi varjatud kõrvalejuhtimiseks.²¹

Aktsionäril on eelduslikult õiguslik huvi saada teada ka, kui suured on **aktsiaseltsi juhtimise kulud**, kuna see puudutab otseselt tema investeeringu väärtust ja võimalikku saadavat dividendi. Kolleegium on varasemas praktikas leidnud, et üldjuhul on aktsionäril õigus saada teavet ka juhtorgani liikmetega sõlmitud lepingu olulisemate tingimuste kohta.²² Eeltoodu ei tähenda siiski, et aktsionäri tuleks avaldada juhtorgani liikmetega sõlmitud lepingute kõik detailid. Hindamaks seda, kui palju peab aktsionäri teavet andma, tuleb **kaaluda mõlema poole huvisid** ja ka juhtorgani liikmete õigust isikuandmete kaitseks. Nii võib aktsionäri olla piisav, kui ta teab, millised on **juhtorgani liikmetele makstud tasude ja antud hüvede kogusummad** ning ta ei pea teadma iga üksiku juhtorgani liikme tasude ja hüvitiste suurust.²³

Kolleegium märkis, et **aktsionäri teabeõigus võib olla piiratud** nt isikuandmete või ärisaladuse kaitse vajadusega. Kui aktsiaselts soovib ÄS § 287 lg 2 järgi tugineda sellele, et mingit teavet ei või aktsionäri anda seetõttu, et see on **ärisaladus, peab ta seda põhistama**. Seda, kas tegu on niisugust kaitset vajavate andmetega, peab **kohus aktsiaseltsi vastuväidete alusel hindama**.²⁴

Lisaks leidis kolleegium, et kuigi seadus seda selgelt ette ei näe, on emaühingu vähemusaktsionäri õigus küsida teavet ka tütarühingute kohta. Selle põhjuseks on asjaolu, et emaühingul endal ei pruugi mingit tegevust olla ja kogu kontserni tegevus võib seisneda kas peamiselt või ainult tütarühingute tegevuses. Seega peab emaühingu vähemusaktsionäri vähemalt üldjuhul olema **õigus saada teavet ka tütarühingute kohta**. Igal juhul on aktsionäri õigus saada teavet tütarühingute sellise tegevuse kohta, mis on kas otseselt või kaudselt seotud emaühinguga.²⁵

Küll aga leidis kolleegium, et **aktsionäri ei ole õigust tutvuda tütarühingute dokumentidega**. Samas ei ole välistatud, et aktsionäri võib mõne konkreetse tütarühingu dokumendiga olla õigus tutvuda VÕS §-de 1015 ja 1016 järgi, kui ta tõendab, et tal on dokumendiga tutvumise vastu õigustatud huvi. Sellisel juhul peab ta esitama VÕS § 1015 alusel hagi dokumente valdava tütarühingu vastu.²⁶

Eeltoodu ei tähenda siiski seda, et kohus saaks jätta tütarühingute dokumentide nõude automaatselt rahuldamata. Dokumentidega tutvumise nõuet saab tõlgendada teabe küsimisena

¹⁸ vt ka RKTkm 14.02.2018, [2-16-3492/39](#), p 14.1

¹⁹ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 19.

²⁰ Samas, p 21. RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#), p 34.1. Vt ka RKTkm 23.04.2008, [3-2-1-29-08](#), p 10 ja RKTkm 17.09.2013, [3-2-1-86-13](#), p 12.

²¹ RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#), p 36.5.

²² RKTkm 17.09.2013, [3-2-1-86-13](#), p 15.

²³ RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#), p-d 36.3–36.4.

²⁴ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p-d 20 ja 21; RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#), p 34.1.

²⁵ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 22.

²⁶ RKTkm 21.10.2020, [2-19-9918/31](#), p 34.3.

ja seda, **kas ja millises ulatuses saab dokumentide näitamise asemel anda aktsionäridele teavet nende dokumentide sisu kohta, tuleb sisuliselt hinnata.**²⁷

Järgmiseks käsitles kolleegium aktsionäridele teabe andmise ja dokumentide näitamise korda. Kolleegium leidis, et äriühingu dokumentidega tutvumise korra määramisel kohaldub üldsättena VÕS § 1016, mille kohaselt tuleb asi ette näidata või dokumendiga tutvumist võimaldada asja või dokumendi asukohas. **Eelduslikult on aktsiaseltsi asukoht see, kus hoitakse tema dokumente.**²⁸

Lisaks selgitas kolleegium, et olukorras, kus aktsionär on kohtule esitanud nii teabe- kui ka dokumentidega tutvumise nõude, on lahendi täitmine mõistlik määrata kindlaks selliselt, et **aktsionär saaks samas teabenõudes küsitud teavet ja dokumentidega tutvuda ühes ja samas kohas.**²⁹ Lahendi täitmise viisina on piisav, kui kohus kohustab aktsiaseltsi tema asukohas aktsionäridele dokumendid nähtavaks tegema. Faktiliselt võib selline nähtavaks tegemine toimuda ka elektrooniliste sidevahendite abil. Detailsemat täitmisviisi lahendis kindlaks määrama ei pea. Küll aga ei pea aktsiaselts näidatavaid dokumente tegema kättesaadavaks viisil, mis võimaldaks aktsionäril neid kopeerida või alla laadida.³⁰

Kui aktsionär küsib aktsiaseltsilt ülevaadet või analüüsi mingis küsimuses, siis ei saa kohus seda tõlgendada kitsalt uue dokumendi koostamise nõudena, vaid seda saab pidada teabe küsimiseks mingi valdkonna kohta. Eelnimetatud taotlust on kohtul tulenevalt hagita menetluses kohalduvast **uurimisprintsipi** õigus ja kohustus tõlgendada ning hinnata omal algatusel sõltumata menetlusosaliste seisukohtadest.³¹ Olukorras, kus aktsionär on kohtu kaudu soovinud saada nii teavet kui ka tutvuda dokumentidega, tuleb teabenõuet sisuliselt hinnata. Kui kohus leiab, et taotletavat teavet saab nõuda, saab lahendi täitmise viisi kindlaks määrata seadust, põhikirja ja üldist mõistlikkuse põhimõtet arvestades.³²

2.1.3. Osanike otsuse vorminõue ([2-18-9475/52](#))³³

Lahendis selgitas kolleegium osanike koosolekul vastu võetud otsuse vorminõuet. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 33 lg 1 järgi on hääle andmine juriidilise isiku organi otsuse tegemisel tahteavaldus ja hääle andmisele kohaldatakse seaduses tehingu kohta sätestatud. Juriidilise isiku organi otsus kujuneb organi liikmete (osanike koosoleku puhul osanike) häälte kui tahteavalduste kogumist, mis on suunatud kindla õigusliku tagajärje saavutamisele.³⁴ TsÜS § 68 lg 1 kohaselt võib tahteavalduse teha mis tahes viisil, kui seadusega ei ole ette nähtud teisiti. TsÜS § 77 lg 1 järgi võib tehingu teha mis tahes vormis, kui seaduses ei ole sätestatud tehingu kohustuslikku vormi.³⁵

Kuigi ÄS § 171 lg 5 näeb ette, et osanike koosolek protokollitakse, **ei ole koosoleku protokollimise nõue kirjaliku vormi nõue TsÜS § 78 mõttes.** ÄS § 174 lg 1 kohaselt on osanike otsus vastu võetud, kui selle poolt antakse üle poole osanike koosolekul esindatud häältest, kui seaduse või põhikirjaga ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet. ÄS § 175 lg 1 ja § 192 lg 1 näevad lisaks ette, et põhikirja muutmise otsus ja osakapitali suurendamise

²⁷ RKTkm 19.10.2020, [2-18-13213/48](#), p 23.

²⁸ Samas, p 26.

²⁹ Samas, p 27.

³⁰ Samas, p 28.

³¹ Samas, p 34.1.

³² Samas, p-d 35.1 ja 27.

³³ RKTkm 02.12.2020, [2-18-9475/52](#).

³⁴ RKTko 01.03.2011, [3-2-1-157-10](#), p 12.

³⁵ RKTkm 02.12.2020, [2-18-9475/52](#), p 9.1.

otsus on vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud osanike häältest.³⁶

Eeltoodust tulenevalt on **osanike otsus osanike koosolekul vastu võetud siis, kui on toimunud hääletamine ja otsuse poolt on antud nõutav arv hääli**. Otsuse tühisuse alused näeb üldnormina ette TsÜS § 38 lg 2 esimene lause, mille kohaselt on juriidilise isiku organi otsus tühine, kui see on tagajärjena seaduses otse sätestatud või kui otsus on vastuolus heade kommetega või kui see rikub juriidilise isiku võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet või kui selle vastuvõtmisel rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Osahüingu osanike otsuse tühisuse alused on lisaks sätestatud ÄS § 177¹ lg 1 esimeses lauses, mille järgi on osanike otsus tühine, kui see rikub osahüingu võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet, või ei vasta headele kommetele, samuti kui rikuti oluliselt otsuse teinud osanike koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korda. Iseenesest võib otsus ÄS § 177¹ lg 1 teise lause järgi olla tühine ka seaduses sätestatud muul juhul, kuid kuna seadus ei näe osanike koosolekul vastu võetud otsusele ette kohustuslikku vorminõuet, siis ei saa kohaldada TsÜS § 83 lg-t 1, mille järgi on tehing seaduses ettenähtud vormi järgimata jätmisel tühine.³⁷

2.1.4. Kinkelepingu eseme üleandmisega viivitamine ([2-17-17756/159](#))³⁸

Kohtupraktika ühtlustamise ja kujundamise eesmärgil selgitas tsiviilkolleegium kingisaaja võimalust nõuda viivist ja leppetrahvi kinke üleandmisega viivitamise eest.

Kui pooled on sõlminud kinkelepingu, tuleb arvestada VÕS § 264 lg-ga 5, mis sätestab, et kinkija ei pea kinke üleandmisega viivitamise korral maksma viivist ega välja andma kingitud esemest saadud kasu. Kolleegium leidis, et VÕS § 264 lg 5 on dispositiivne säte, mis **ei välista kinkelepingu poolte võimalust kinkelepingus lisakohustustes kokku leppida**. Seega ei ole välistatud kingisaaja võimalus nõuda kinke eseme üleandmisega viivitamise eest lepingu kohaselt **viivist**. Selline kokkulepe ei ole TsÜS § 87 kohaselt tühine. Kingisaaja ei saa VÕS § 264 lg 5 kohaselt nõuda viivist ega kasu väljaandmist nende kohustuste eest, mille kohta selliseid lisakokkulepeid ei ole sõlmitud.³⁹

Kolleegium selgitas, et **sama põhimõtte rakendub ka leppetrahvile, mis on kinkelepingus kokku lepitud täitmise asendamiseks VÕS § 159 lg 1 mõttes**. Kui kohustatud pool rikub leppetrahvi maksmise kohustust või viivitab sellega, võib kingisaajal olla õigus leppetrahvilt viivist nõuda vaid juhul, kui viivise maksmise kohustus oli kokku lepitud põhikohustuse rikkumise puhul. Seadusjärgset viivist kingisaaja sel juhul ka leppetrahvi maksmisega viivitamise eest VÕS § 264 lg 5 kohaselt nõuda ei saa.⁴⁰

VÕS § 159 lg 2 sätestab, et kahjustatud pool kaotab õiguse leppetrahvi nõuda, kui ta mõistliku aja jooksul pärast kohustuse rikkumise avastamist teisele lepingupoolele ei teata, et ta leppetrahvi nõuab. Kolleegium selgitas, et **VÕS § 159 lg-s 2 sätestatud tähtaeg on õigust lõpetav tähtaeg**, mitte aegumistähtaeg.⁴¹

Abikaasade vahel sõlmitud lepingu puhul saab mõistliku aja sisustamisel VÕS § 159 lg 2 mõttes arvestada asjaolu, et abikaasade vaheliste nõuete aegumine on abielu kestel peatunud (TsÜS § 164 lg 1). **Abikaasa ei pea leppetrahvinõudest VÕS § 159 lg 2 kohaselt abielu kestel oma**

³⁶ RKTkm 02.12.2020, [2-18-9475/52](#), p 9.2.

³⁷ Samas, p 9.3.

³⁸ RKTko 28.10.2020, [2-17-17756/159](#).

³⁹ Samas, p-d 30–31.

⁴⁰ Samas, p 32.

⁴¹ Samas, p 27.

abikaasale teatama. Abikaasadevahelisi lähedasi suhteid on põhjendatud arvestada ühtmoodi nii leppetrahvinõude maksmata panemise kui ka sellest teatamise puhul, sest ainuüksi psühholoogiline takistus on mõlemal juhul samaväärne. Lisaks tuleb arvestada ka sellega, et teatamine on nõude maksmapanekuga seotud. On ebatõenäoline, et üks abikaasadest teavitaks teist abikaasat leppetrahvinõudest niisama, soovimata sealjuures leppetrahvinõuet maksmata panna.⁴²

2.1.5. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ([2-15-505/180](#))⁴³

Tegemist oli kinnise menetlusega, kus kolleegium avalikustas kohtupraktika ühtlustamise ja kujundamise eesmärgil osa lahendist, mis selgitas konkurentsiseaduse (KonkS) § 16 tõlgendamist.

Hageja esitas hagi seoses kostja poolse turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega, mis seisnes selles, et kostja oli rikkunud KonkS § 16 p-st 1 tulenevat ebaõiglase hinna kehtestamise keeldu ja KonkS § 16 p 3, kuna hageja suhtes rakendatud hind oli diskrimineeriv. Hageja esitas hagi tuginedes kahele alternatiivsele õiguslikule alusele, paludes esmase nõudena kohtul hinnata õigusvastaselt kahju tekitamisest tulenevat kahju hüvitamisest nõuet ja alternatiivselt alusetust rikastumisest tulenevat nõuet.⁴⁴

KonkS § 16 kehtestab ettevõtjate turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu, mille kohaselt on keelatud ühe või mitme ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul (KonkS § 16 p-d 1-6). Kolleegium märkis, et **KonkS p-d 1-6 sisaldavad lahtist loetelu juhtumitest**, millal on tegemist ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega kaubaturul ning loetelu ei tähenda, et ka muud tegevust ei võiks kvalifitseerida turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks.⁴⁵ **KonkS § 16 p-d 1-6 on eraldiseisvad deliktiõiguslikud kaitsenormid** VÕS § 1045 lg 1 p 7 tähenduses. KonkS § 16 p-dest 1-6 ei saa tuletada kaitsenorme, mille koosseisu on arvatud kaks või rohkem KonkS § 16 p-des 1-6 sisalduvat koosseisu. Kui hageja tugineb kostjapoolsele kaitsenormi rikkumisele, tuleb tema teo õigusvastasuse kindlakstegemisel VÕS § 1045 lg 3 järgi hinnata ka konkreetse kaitsenormi kaitse-eesmärgi, hinnang tuleb anda iga hageja nõutud kahju liigi kohta eraldi. Lisaks on KonkS § 16 p-de 1-6 kui kaitsenormide eristamine oluline veel seetõttu, et kostja süüd kui deliktilise üldvastutuse ühte eeldust (VÕS § 1043 ja § 1050) tuleb hinnata konkreetse kaitsenormi rikkumise aspektist.⁴⁶

KonkS § 16 p 1 kohaselt on turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks muuhulgas ka otsene või kaudne ebaõiglase ostu- või müügihindade või muude ebaõiglase äritingimuste kehtestamine või rakendamine. Kolleegium selgitas, et **tuvastamaks KonkS § 16 p 1 rikkumine, tuleb tuvastada järgmised asjaolud:**

- 1) kostja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- 2) kostja on kohaldanud hageja suhtes otseselt või kaudselt ebaõiglasi tingimusi;
- 3) kostja kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja tegevus võis kahjustada konkurentsi.⁴⁷

KonkS § 16 lähtub suures osas samasisulisest Euroopa Liidu toimimise lepingu art-st 102, mistõttu pidas kolleegium põhjendatuks lähtuda sätte tõlgendamisel ka Euroopa Liidu Kohtu

⁴² RKTko 28.10.2020, [2-17-17756/159](#), p-d 27–28.

⁴³ RKTko 13.11.2020, [2-15-505/180](#).

⁴⁴ Samas, p 20.

⁴⁵ Samas, p 16.

⁴⁶ Samas, p 16.

⁴⁷ Samas, p 19.1.1.

praktikast Euroopa Liidu toimimise lepingu art 102 tõlgendamise kohta. Kuna käesolevas asjas oli küsimus selles, kas kostja on hageja jaoks **ülemäärase hinna kehtestanud**, tõi kolleegium välja paar asjakohast Euroopa Kohtu lahendit.⁴⁸

Kohtuasjas C-27/76 märkis Euroopa Kohus, et selleks, et kindlaks teha, kas hind on ülemäärane, on üheks võimaluseks võrrelda tootele kehtestatud hinda ja selle tootmiskulu. Näiteks on hind ülemäärane siis, kui sellel puudub igasugune seos toote majandusliku väärtusega.⁴⁹ Samas on Euroopa Kohus kohtuasjas C-177/16 öelnud, et õiglase hinna kindlaks tegemisel võib meetodina kasutada ka võrdlust teistes riikides kohaldatud hindadega. Siis tuleks iga võrdlusalune valida objektiivsete, asjakohaste ja kontrollitavate kriteeriumide põhjal ning hindu tuleks võrrelda ühetaolisel alusel. Ei ole olemas miinimumläve, millest alates tuleb tasu lugeda "tunduvalt kõrgemaks", määravad on igale juhtumile omased asjaolud. Erinevust hindade vahel võib lugeda tuntavaks, kui see on asjaolusid arvestades oluline ja kestev.⁵⁰

KonkS § 16 p 3 kohaselt on turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks muuhulgas ka võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste pakkumine või rakendamine erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Kolleegium selgitas, et **tuvastamaks KonkS § 16 p 3 rikkumine, tuleb tuvastada järgmised asjaolud:**

- 1) kostja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- 2) turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja on sõlminud/teinud teiste turuosalistega võrdväärseid kokkuleppeid/tehinguid;
- 3) turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja on kohaldanud võrdväärsetele kokkulepetele erinevaid tingimusi;
- 4) erinev kohtlemine võib asetada teised lepingupartnerid olukorda, mis kahjustab konkurentsi;
- 5) erineval kohtlemisel ei ole objektiivset õigustust.⁵¹

Kui on tuvastatud, et kostja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja, tuleb järgnevalt välja selgitada, kas turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja on sõlminud lisaks hagejaga sõlmitud kokkuleppele ka teisi sellega võrdväärseid kokkuleppeid. Selleks, et teha kindlaks, kas kokkulepped on võrdväärsed, tuleb muuhulgas arvestada müüdava toote olemust ja varustamiskulusid. Kui on tuvastatud, et tegemist on võrdväärsete kokkulepetega, tuleb võtta seisukoht, kas turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja on kohaldanud kokkulepetele erinevaid tingimusi ning kas selline erinev kohtlemine võib panna hageja ebasoodsasse konkurentsiolukorda.⁵²

Euroopa Kohtu praktika järgi ei tule selleks, et tuvastada niisugune "ebasoodne konkurentsiolukord" tõendada konkurentsipositsiooni tegelikku ja mõõdetavat halvenemist, vaid see järeldus peab põhinema juhtumi kõigi asjasse puutuvate asjaolude analüüsil, mis lubab asuda seisukohale, et see tegevus mõjutab ühe või mitme sellise kaubanduspartneri kulusid, kasumit või muid asjasse puutuvaid huve, mistõttu võib see tegevus mõjutada seda konkurentsipositsiooni.⁵³ Turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja võib omakorda tuua esile asjaolud, mis kinnitavad, et erineval kohtlemisel on objektiivne õigustust.⁵⁴

⁴⁸ RKTko 13.11.2020, [2-15-505/180](#), p 19.1.1.

⁴⁹ EKo 14.02.1987, C-27/76, p-d 250, 251 ja 252.

⁵⁰ EKo 14.09.2017, C-177/16, p-d 38, 41, 44, 51 ja 55.

⁵¹ RKTko 13.11.2020, [2-15-505/180](#), p 19.2.1.

⁵² EKo 09.11.1983, C-322/81, p-d 87-91; EKo 15.03.2007, C-95/04, p-d 133-141; EKo 29.03.2001, C-163/99, p 50.

⁵³ EKo 19.04.2018, C-525/16, p 37.

⁵⁴ RKTko 13.11.2020, [2-15-505/180](#), p 19.2.1.

Hageja esitas hagi tuginedes kahele alternatiivsele õiguslikule alusele, paludes esmalt kohtul hinnata kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevat kahjunõuet ning alternatiivselt alusetust rikastumisest tulenevat nõuet.

Hageja käsitluse järgi rikkus kostja ebaõiglase hinna kehtestamisega seaduses sätestatud kaitsenormi, seega on tema käitumine VÕS § 1045 lg 1 p 7 järgi õigusvastane ning hagejale tekkis kahju, mis väljendus liiga kõrge müügihinna ja õiglase müügihinna vahes. Seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega kahju tekitamine on õigusvastane vaid siis, kui kahju tekitaja rikutud sätte eesmärk VÕS § 1045 lg 3 mõttes on kannatanu kaitsmine just sellise kahju tekkimise eest, mis antud juhul tekkis. Kolleegium leidis, et **KonkS § 16 p 1 keelu eesmärgiks on kaitsta turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjaga tehingu teinud isikut muuhulgas ka kahju eest, mis väljendub õiglase ja ebaõiglase hinna vahes.** Selline kahju on käsitatav otsese varalise kahjuna, mis on hõlmatud KonkS § 16 p 1 kaitse-eesmärgiga. Lisaks märkis kolleegium, et iseenesest ei ole KonkS § 16 rikkumise puhul välistatud ka muu kahju (nt saamata jäänud tulu) hüvitamine, kui selline kahju on tekkinud.⁵⁵

Hageja tugines alternatiivselt ka sellele, et poolte sõlmitud lepingud on tühised hinnakokkulepete osas, mistõttu tulnuks hagejal kostjale tasuda kokku lepitud hinna asemel mõistlik hind ehk praegusel juhul õiglase hind ning seda ületav osa tuleks tagastada TsÜS § 84 lg 1 ja VÕS § 1028 lg 1 jj alusel. Kolleegium leidis, et KonkS § 16 p-s 1 sätestatud keelu mõtteks on kaitsta turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjaga tehingusuhetes olevaid ettevõtjaid ülemääraste hindade ja muude ebasoodsate tehingutingimuste eest ning nimetatud keelu rikkumise korral on sõlmitud **leping TsÜS § 87 ja § 85 järgi tühine osas, mis puudutab ebaõiglaselt kõrget osa hinnast.** Muus osas on leping kehtiv ning olukorras, kus lepingu teine pool on turgu valitsevat seisundit omavale ettevõtjale müügilepingu alusel kehtestatud ebaõiglase hinna juba tasunud, on tal õigus nõuda ülemäärane osa tasutust tagasi TsÜS § 87, § 84 lg 1, VÕS § 1028 lg 1 ja VÕS § 1032 lg 1 esimese lause alusel.⁵⁶

Kolleegium märkis veel, et kui lepingute osalist tühisust kaasa toovaks asjaoluks on õigusvastane tegu VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3 mõttes tulenevalt KonkS § 16 p 1 rikkumisest ja väidetavalt ülemäärane makstud müügihind on käsitatav nii õigusvastaselt tekitatud kahjuna kui ka alusetult saaduna, saab hageja valida, millisel alusel ja millises järjekorras ta makstu tagastamist taotleb.⁵⁷

Kostja on tuginenud väitele, et hageja esitatud hagi on vastuolus hea usu põhimõttega. Kolleegium selle väitega ei nõustunud ning leidis, et hea usu põhimõttega ei saa vastuolus olla see, kui isik, kelle suhtes on KonkS § 16 p-s 1 sisalduvat keeldu väidetavalt rikutud, esitab hiljem rikkuja vastu hagi. Kolleegium tõi välja, et sellist seisukohta toetab ka Euroopa Kohtu praktika, mille järgi peab igal isikul olema võimalik esitada konkurentsioiguse rikkuja vastu kahju hüvitamise nõue.⁵⁸

2.1.6. Müügilepingu rikkumine ([2-17-7157/40](#))⁵⁹

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis tõlgendas lahendis kohtupraktika ühtlustamiseks ja edasiarendamiseks VÕS § 218 lg 1.

⁵⁵ RKTko 13.11.2020, [2-15-505/180](#), p 20.1.3.

⁵⁶ Samas, p 20.2.2.

⁵⁷ Samas, p 20.3.

⁵⁸ Samas, p 20.4. Vt ka EKO 20.09.2001, C-453/99, p 36.

⁵⁹ RKTko 18.11.2020, [2-17-7157/40](#).

Asjas käis vaidlus selle üle, kas puudus oli olemas juhusliku hävimise riisiko ülemineku ajal ostjale. Kolleegium selgitas lahendis oma majandus- või kutsetegevuses müügilepingu sõlminud ostja kohustust asi kättesaamisel üle vaadata ja selle kohustuse rikkumise tagajärgi.

VÕS § 218 lg 1 kohaselt vastutab müüja asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, kui mittevastavus oli olemas juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko ülemineku ajal ostjale, isegi, kui mittevastavus ilmneb hiljem. VÕS § 214 lg 2 kohaselt läheb asja juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko ostjale üle asja üleandmisega. VÕS § 76 lg 4 kohaselt eeldatakse, et kohustus täideti kohaselt, kui võlausaldaja on talle kohustuse täitmisenä pakutu vastu võtnud. VÕS § 214 lg 4 esimese lause kohaselt kannab ostja vedamisel oleva asja müümise puhul asja juhusliku hävimise ja kahjustumise riisikot tagasiulatuvalt, alates asja üleandmisest esimesele vedajale. Seega lasub **töendamiskoormis, et asi ei vastanud lepingutingimustele juba asja üleandmisel, TsMS § 230 lg 1 järgi ostjal.**⁶⁰

VÕS § 219 lg 1 kohaselt peab oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev ostja ostetud asja viivitamata üle vaatama või üle vaadata laskma. Kui müügilepingus on ette nähtud asja vedamine, võib VÕS § 219 lg 2 kohaselt ostja selle üle vaadata asja jõudmisel sihtkohta. Asja ülevaatamise kohustus on ette nähtud mh selleks, et ostja saaks tuvastada võimaliku lepingutingimustele mittevastavuse võimalikult vara ning sellega vältida kahju tekkimist. Asja vedamisega müümisel oleks ebamõistlik näha ostjale ette kohustus vaadata asi üle enne selle vedajale üleandmist.⁶¹

VÕS § 220 lg 1 esimese lause kohaselt peab ostja teatama asja lepingutingimustele mittevastavusest müüjale mõistliku aja jooksul peale seda, kui ta asja lepingutingimustele mittevastavusest teada sai või neist teada saada pidi. Vastasel juhul kaotab ta õiguse lepingutingimustele mittevastavusele tugineda, välja arvatud, kui teatamata jätmine on mõistlikult vabandatav (VÕS § 220 lg 3), puudus tekkis müüja tahtluse või raske hooletuse tõttu (VÕS § 221 lg 1 p 1) või kui müüja pidi puudusest teadma, kuid ei avaldanud seda (VÕS § 221 lg 1 p 2). VÕS § 220 lg 1 on seotud VÕS §-ga 219 seeläbi, et oma **majandus- või kutsetegevuses tegutseva ostja jaoks algab mõistlik aeg asja lepingutingimustele mittevastavusest teada saamisest või teada saada pidamisest sellest hetkest, kui ta täitis või pidi täitma asja ülevaatamise kohustuse.** Mõistlik aeg puuduse avastamise ja müüjale teatamise vahel sõltub puuduse iseloomust. Ilmest puudusest peab ostja müüjale üldjuhul teatama kohe ning varjatud puudusest siis, kui tal on olnud mõistlik aeg puudus avastada.⁶²

Kolleegium märkis täiendavalt, et müügilepingu eseme lepingutingimustele mittevastavuse korral on ostja **esmaseks õiguskaitsevahendiks VÕS § 222 lg-st 1 tulenev lepingu täitmisnõue**, mille kohaselt võib ostja nõuda müüjalt asja parandamist või asendamist, kui see on võimalik ja sellega ei põhjustata müüjale võrreldes teiste õiguskaitsevahenditega ebamõistlikke kulusi või põhjendamatu ebamugavusi. Mittetarbijast ostja peab arvestama ka VÕS § 222 lg-ga 2, mille kohaselt võib asendamist nõuda üksnes siis, kui asja lepingutingimustele mittevastavuse näol on tegemist olulise lepingurikkumisega.⁶³

Kui müüja on lepingut oluliselt rikkunud, võib ostja VÕS § 116 lg 1 kohaselt ka lepingust taganeda. VÕS § 116 lg 4 piirab lepingust taganemise õigust ilma VÕS §-s 114 nimetatud täiendavat tähtaega andmata, kui kohustust rikkunud lepingupool kannaks teise lepingupoole lepingust taganemise korral ebamõistlikku kahju. VÕS § 223 lg 1 kohaselt loetakse müüjat müügilepingut oluliselt rikkunuks muu hulgas ka siis, kui asja asendamine või parandamine ei ole võimalik või ebaõnnestub või kui müüja keeldub õigustamatult asja parandamast või

⁶⁰ RKTko 18.11.2020, [2-17-7157/40](#), p 12.

⁶¹ Samas, p 13.

⁶² Samas, p 13. Vt ka RKTko 12.06.2006, [3-2-1-50-06](#), p 19; RKTko 10.10.2018, [2-14-37663/54](#), p-d 13–14.

⁶³ Samas, p 15.

asendamast või ei tee seda mõistliku aja jooksul peale talle lepingutingimuste mittevastavusest teatamist. Kolleegium märkis, et olukorras, kus müüja pakub asja parandamist mõistlikul viisil ning ostja on see, kes asja parandamisest keeldub, ei ole tegemist olulise lepingurikkumisega ning ostja ei saa müügilepingust taganeda.⁶⁴

2.1.7. Mittevaraline kahju looma tervise kahjustamise korral ([2-18-15284/52](#))⁶⁵

Kolleegium selgitas mittevaralise kahju hüvitamise kohustust lemmiklooma tervise kahjustamise korral.

Kostja pani hagejate krundile rotimürki sisaldavat teraviljaputru, mida sõid hagejate koerad, kellel tekkisid mürgistuse tõttu tervisekahjustused. Hagejatel tekkis mittevaraline kahju, sest nad olid sunnitud pealt vaatama koerte raskeid füüsilisi kannatusi ja valu, mis tekitas omakorda hagejatele hingelist valu, stressi ja emotsionaalseid pingeid.⁶⁶

Kolleegium selgitas kõigepealt, et mittevaralise kahju hüvitamiseks seaduses ette nähtud aluseid ei saa analoogia korras laiendada ja need on seaduses selgelt piiritletud, seega **ei saa VÕS § 134 lg 3 kohaldada olukorras, kus isiku tervise asemel on kahjustatud koera tervist**. TsÜS § 49 lg 3 kohaselt kohaldatakse loomadele asjade suhtes kehtivaid sätteid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Hagejad tuginesid sellele, et tervisekahjustus tekitati koertele ning nemad koerte lähedastena peaksid erandlike asjaolude esinemisel saama mittevaralise kahju hüvitist. Seega puudub VÕS § 134 lg 3 kohaldamiseks vajalik esmane eeldus – põhjustatud ei ole isiku surma, rasket kehavigastust või tervisekahjustust.⁶⁷

VÕS § 134 lg 4 kohaselt on isikul asja hävimise või kaotsimineku korral erandlikke asjaolusid arvestades lisaks varalise kahju hüvitamisele õigus nõuda ka mõistlikku rahasummat mittevaralise kahju hüvitiseks, kui kahjustatud isikul on hävinud või kaotsiläänud asja vastu eriline huvi, arvestamata asja kasulikkust, eelkõige isiklike põhjuste tõttu. Seadusandja on mittevaralise kahju hüvitamise selle sätte alusel ette näinud vaid juhtudeks, kus asi läheb kaotsi või hävib. Kuna praegusel juhul ei ole koerad mürgituse tagajärjel surnud, ei ole nad VÕS § 134 lg 4 mõttes hävinud või kaotsi läinud. Kuigi loomaomanikel võib tekkida lemmikloomadega emotsionaalne side ja lemmikloomade suhtes võib omanikel esineda eriline huvi, **ei saa lemmikloomade tervise (ajutist) kahjustamist samastada asja hävimise või kaotsimineku**.⁶⁸

VÕS § 134 lg 2 kohaselt tuleb isikult vabaduse võtmisest, isikule kehavigastuse tekitamisest, tema tervise kahjustamisest või muu isikuõiguse rikkumisest, sealhulgas isiku au teotamisest, tekkinud kahju hüvitamise kohustuse olemasolu korral kahjustatud isikule mittevaralise kahju hüvitamiseks maksta mõistlik rahasumma. Selles sättes nimetatud **tervisekahjustuse tekkimiseks ei saa lugeda ainuüksi raske psüühilise seisundi tekkimist. Isikul tuleb enda tervisekahjustuse tekkimist tõendada**.⁶⁹ VÕS § 134 lg 2 alusel ei saa nõuda mittevaralise kahju hüvitamist loomadele tekitatud tervisekahjustuse eest.⁷⁰

Kolleegium märkis aga täiendavalt, et kostja poolt hageja kinnisasjale rotimürki sisaldava teraviljapudru panemine võib endast kujutada hagejate **isikliku õiguse rikkumist** VÕS § 1045 lg 1 p 4 ja VÕS § 1046 mõttes. Ühena isiklikest õigustest on käsitatav ka põhiseaduse §-s 33

⁶⁴ RKTko 18.11.2020, [2-17-7157/40](#), p 15.

⁶⁵ RKTko 25.11.2020, [2-18-15284/52](#).

⁶⁶ Samas, p 1.

⁶⁷ Samas, p 11.

⁶⁸ Samas, p 12.

⁶⁹ RKTko 09.04.2008, [3-2-1-19-08](#), p 15.

⁷⁰ RKTko 25.11.2020, [2-18-15284/52](#), p 13.

sätetatud **õigus kodu puutumatus**ele. Kodu puutumatus rikkumine ei eelda ainuüksi meelevaldset eluruumi sisenemist, vaid seda võivad rikkuda ka muud teod.⁷¹ Igaühel on õigus tunda end kodus turvaliselt ning mürgi või muu ohtliku asja isiku koju panemine võib sõltumata teo tagajärjest vähendada isiku turvatunnet enda kodus viibides. Kodu ei ole üksnes isiku eluruum, vaid kodu osa on ka elumaja ümbritsev aed ja muud kinnisasja osad, mida saab üldlevinud arusaamade järgi pidada tema isiklikuks alaks, kuhu avalik võim või kolmandad isikud tema loata üldjuhul ei tohi tungida.⁷²

Isikliku õiguse rikkumine on VÕS § 1046 lg 1 esimese lause kohaselt õigusvastane, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Isikliku õiguse rikkumise õigusvastasuse kindlakstegemiseks tuleb kohtul VÕS § 1046 lg 1 teise lause ja lg 2 järgi teha kaalutusotsus. Teise isiku isiklikku õigust rikkunud isik vastutab deliktiõiguslikult juhul, kui ta on selles rikkumises süüdi (VÕS § 1043 ja § 1050). Juhul, kui isik vastutab deliktiõiguslikult teise isiku isikliku õiguse rikkumise eest, peab ta VÕS § 134 lg 2 järgi maksma kahjustatud isikule mittevaralise kahju hüvitiseks mõistliku rahasumma. VÕS § 134 lg 5 kohaselt arvestatakse mittevaralise kahju hüvitise määramisel rikkumise raskust ja ulatust ning kahju tekitaja käitumist ja suhtumist kahjustatud isikusse pärast rikkumist.⁷³

2.1.8. Eestkostetava poolt tehtud testamendi kehtivus ([2-17-5110/111](#) ja [2-17-1453/135](#))⁷⁴

Piiratud teovõimega isiku poolt tehtud testamendi kehtivust selgitas tsiviilkolleegium kahes lahendis. Asjas 2-17-5110 oli tegemist tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi kehtivuse eelduste kontrolliga, asjas 2-17-1453 oli pärandaja koostanud omakäelise testamendi. Mõlemas asjas oli pärijale enne testamendi tegemist määratud eestkostja.

Kolleegium leidis, et kuigi TsÜS § 8 lg 3 sätestab eelduse, et isik on piiratud teovõimega ulatuses, milles talle on määratud eestkostja, ei ole see eeldus testeerimisvõime hindamisel asjakohane. **Eestkostja määramise ulatus ei saa kunagi hõlmata isiku testeerimisvõimet**, sest testamendi saab isik PärS § 19 lg 2 kohaselt teha üksnes isiklikult. Eestkostja ei saa eestkostetava eest testamenti teha ega selle tegemiseks nõusolekut anda ning seetõttu ei saa testamendi tegemine kuuluda TsMS § 526 lg 2 p 3 mõttes eestkostja ülesannete hulka.⁷⁵

PKS § 203 lg 2 järgi võib täisealisele piiratud teovõimega isikule määrata eestkostja ainult nende ülesannete täitmiseks, milleks eestkoste vajalik on. Nii võib täisealise isiku teovõime olla piiratud kas täielikult või osaliselt. Nende toimingute puhul, milleks isikule on eestkostja määratud ehk mis kuuluvad eestkostja ülesannete hulka, eeldatakse TsÜS § 8 lg 3 kohaselt, et isiku teovõime on piiratud. Eestkostja ülesannete ringist välja jäävas ulatuses eestkostetava teovõime piiratus seevastu ei eeldata.⁷⁶ Teovõime piiratuse ulatuse saab välja selgitada lähtudes eestkostemäärusest, kus kajastuvad TsMS § 526 lg 2 p-de 3 ja 4 kohaselt nii eestkostja ülesanded kui ka tehingud, mida eestkostetav võib teha iseseisvalt esindaja nõusolekuta.⁷⁷

Kuna eestkostja ülesannete ringist välja jäävas ulatuses eestkostetava teovõime piiratus ei eeldata, tuleb **iga eestkostemäärusega hõlmamata tehingu osas teovõimet eraldi hinnata**. Kolleegium märkis, et ei saa anda üldreeglit tehingu kehtivuse üle otsustamiseks, sest tehingute maht ja sisu võivad suuresti erineda ning isiku arusaamisvõime hindamine eeldab eriteadmisi.

⁷¹ RKTko 25.02.2010, [3-2-1-159-09](#), p 11.

⁷² RKTko 25.11.2020, [2-18-15284/52](#), p 14.

⁷³ RKTko 04.10.2017, [2-15-16007/50](#), p 18.

⁷⁴ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#); RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#).

⁷⁵ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p-d 11 ja 13; RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#), p 15.

⁷⁶ RKTkm 11.03.2020, [2-13-70131/109](#), p 15.

⁷⁷ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 12; RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#), p 13.

Eestkostetava arusaamisvõime ning võime enda tegusid juhtida TsÜS § 8 lg 2 mõttes tuleb asjaoludele ja tõenditele tuginedes igal üksikjuhtumil eraldi välja selgitada.⁷⁸

Eestkostetava arusaamise ja enda tegude juhtimise võimet tuleb hinnata **tehingu tegemise aja seisuga**. Eestkostetava teovõimele hinnangut andes saab eestkostemenetluses tehtud määrus olla TsMS § 272 lg 2 mõttes dokumentaalne tõend. Sarnaselt saab teovõime hindamise lähtekohaks võtta eestkostja määramise menetluses tehtud kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi tulemused.⁷⁹

Kuna isiku testeerimisvõime hindamine eeldab eriteadmisi, saab selle juures lähtepunktiks võtta eestkostja määramise menetluses tehtud või postuumse kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi tulemused. Samas ei ole TsMS § 232 lg 2 kohaselt ühelgi tõendil kohtu jaoks ette kindlaksmääratud jõudu ning TsÜS § 8 lg 2 kohaselt on täisealise piiratud teovõimega isiku tehingud kehtivad ulatuses, milles ta suudab oma tegudest aru saada või neid juhtida. Seega **ei ole välistatud, et vaatamata ekspertiisiga tuvastatud kestvale psüühikahäirele, mis üldiselt mõjutab isiku arusaamisvõimet, leiab kohus teisi tõendeid TsMS § 232 lg 1 järgi igakülgset, täielikult ja objektiivselt hinnates, et isik oli siiski testeerimisvõimeline**. Isiku kestev psüühikahäire ei välista võimalust, et tema tehtud testament on siiski kehtiv, kui isik sai testamendi tegemise ajal testamendi tegemise tähendusest aru.⁸⁰

Oluline on, et isiku testeerimisvõime hindamisel oleks **tõendamiskoormise jaotus** menetlusosalistele algusest peale selge. Eestkostetava teovõime piiratuse tõendamiseks vaidluses testamendi kehtivuse üle võib üldiselt olla piisav eestkostemääruse ja eestkostja määramise menetluses tehtud kohtupsühhiaatria ekspertiisi teinud eksperdi arvamuse esitamine kohtule. Järgnevalt saab minna tõendamiskoormis üle vastaspoolele, kes peab tõendama eestkostetava testeerimisvõime olemasolu. See ei välista, et keerulisemates asjades on kohtul võimalik tõendamiskoormis vastavalt asjaoludele jagada eelnevast erinevalt.⁸¹

Asjas 2-17-5110 selgitas kolleegium ka **koduse testamendi kehtivust**. PärS § 23 lg 2 kohaselt peab testaator tunnistajatele teatama, et nad on kutsutud tunnistajateks testamendi tegemise juurde ning et testament sisaldab tema viimset tahet. Tunnistajate teavitamise eesmärk on see, et tunnistajad saaksid aru ja teaksid kinnitada, et testaator kirjutab alla oma testamendile ja et ta on seejuures teo- ja otsustusvõimeline. Samas on tunnistajate teavitamine testaatori tahteavaldus, mille testaator võib TsÜS § 68 lg-te 1 ja 3 kohaselt teha ka muul viisil kui suuliselt või kirjalikult, sealhulgas teoga.⁸²

PärS § 23 lg 1 sätestab, et testaator võib teha koduse testamendi, millele ta kirjutab alla vähemalt kahe teovõimelise tunnistaja juuresolekul ning milles märgib ära testamendi tegemise kuupäeva ja aasta. Erinevalt omakäelisest testamendist, mille testaator peab PärS § 24 lg 1 kohaselt kirjutama algusest lõpuni oma käega, **ei pea testaator tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamenti algusest lõpuni oma käega koostama**. Testaator võib kasutada trükitud teksti või lasta teksti koostada kellelgi teisel, sh ühel tunnistajatest. Küll aga peab testaator PärS § 23 lg-st 1 tulenevalt märkima testamendi tegemise kuupäeva ja aasta. Kui kuupäeva on märkinud keegi teine, kuupäev on märgitud loetamatult või on testamendil vastuoluliselt mitu kuupäeva, on PärS § 23 lg-st 1 tulenevalt kuupäeva märkimise nõuet rikutud. Eelnev aga ei tähenda, et testament oleks seetõttu tühine.⁸³

⁷⁸ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 14; RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#), p 16.

⁷⁹ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 15; RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#), p 17.

⁸⁰ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 17.

⁸¹ RKTko 17.12.2020, [2-17-1453/135](#), p 18.

⁸² RKTko 10.04.2010, [3-2-1-23-08](#), p-d 14 ja 15. RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 19.

⁸³ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 20.

TsÜS § 83 lg 1 sätestab, et tehingu seaduses sätestatud vormi märkimata jätmise korral on tehing tühine, kui seadusest või vormi nõudmise eesmärgist ei tulene teisiti. Kolleegium leidis, et PärS § 23 lg-s 1 sätestatud **kuupäeva ja aasta märkimise nõude eesmärk ei ole tuua rikkumise korral kaasa testamendi tühisus**. Sätte eesmärgi sisustamisel tuleb arvestada PärS § 25 lg-ga 2, mis reguleerib tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi kui koduse testamendi kehtivust.⁸⁴ PärS § 25 lg 2 näeb kuupäeva ja aasta märkimata jätmise korral ette testamendi tühisuse vaid juhul, kui täidetud on korraga mõlemad eeldused: koduses testamendis ei ole märgitud selle tegemise kuupäeva ega aastat ning ka muul viisil ei ole võimalik selle tegemise aega tuvastada. Seega on tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testament, millele ei ole kuupäeva ega aastat märgitud, tühine vaid juhul, kui selle tegemise aega ei ole võimalik ka muul viisil tuvastada. On ebatõenäoline, et tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi tegemise aega ei saaks tuvastada, sest tunnistajad saavad anda selle kohta ütlusi.⁸⁵

2.2. Menetlusõigus

2.2.1. Kinnistamisavalduse esitamine notari vahendusel ([2-20-154/24](#))⁸⁶

Asjas oli vaidlus selles, kas tegemist oli lihtsa maakorraldustoimingu käigus piiride muutmise kokkuleppega maakorraldusseaduse (MaaKS) § 2 lg 2 p 3 ja lg 5 mõttes ja kinnistamisavalduse pidi esitama Maa-amet või oli tegemist notariaalset tõestamist nõudva asjaõigusliku omandi üleandmise tehinguga ja kinnistamisavalduse pidi esitama notar.

Kolleegium märkis *obiter dictum*'i korras järgmist. MaaKS § 2 lg 5 sätestab, et **maakorraldusseaduse alusel läbiviidava maakorraldustoimingu käigus ei toimu kinnisasjaõiguse käsutamist asjaõigusseaduse tähenduses**.

Kolleegium leidis, et praeguses asjas tõestas notar kinnisasjade omanike notariaalsed kokkulepped kinnisasja osade omandiõiguse üleandmise kohta. Seega oli notari tõestatud tehing kinnisomandi üleandmise tehing asjaõigusseaduse (AÕS) § 64¹ mõttes. Kinnistusraamatuseaduse § 34 lg 7¹ kohaselt, kui kinnistamisavaldusele tuleb seaduse kohaselt lisada notariaalselt tõestatud käsutustehing, peab kinnistamisavaldus olema notariaalselt kinnitatud. Sellisel juhul esitatakse kinnistamisavaldus koos kinnistamiseks vajalike dokumentidega kinnistusosakonnale kinnistamisavalduse kinnitanud notari vahendusel. Mõjuval põhjusel võib kinnistamisavalduse ja kinnistamiseks vajalikud dokumendid esitada teise notari vahendusel.

Kuna praegusel juhul oli tegemist kinnisomandi üleandmisega AÕS § 64¹ mõttes, tuli kinnistamisavaldus koos kinnistamiseks vajalike dokumentidega kinnistusosakonnale esitada notari vahendusel.⁸⁷

2.2.2. Esindaja määramine ja psühhiaatri arvamus isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses ([2-20-2050/26](#))⁸⁸

Kolleegium selgitas kinnisesse asutusse paigutamise korralises menetluses esindaja määramisega seonduvat ja TsMS §-s 537 nimetatud psühhiaatri arvamuslega seonduvat.

⁸⁴ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 21.

⁸⁵ RKTko 02.12.2020, [2-17-5110/111](#), p 22.

⁸⁶ RKTkm 28.10.2020, [2-20-154/24](#).

⁸⁷ RKTkm 28.10.2020, [2-20-154/24](#), p-d 13–15.

⁸⁸ RKTkm 14.01.2020, [2-20-2050/26](#).

TsMS § 535 lg 1 kohaselt määrab kohus kinnisesse asutusse paigutamise menetluses isikule esindaja, kui see on isiku huvides vajalik ja kui isikut ei esinda juba teine tsiviilkohtumenetlusteovõimeline isik. Asjas oli maakohus määranud korralises kinnisesse asutusse paigutamise menetluses puudutatud isikule esindaja kolm päeva pärast puudutatud isiku kohta kinnisesse asutusse paigutamise määruse tegemist.

Tsiviilkolleegium märkis, et **TsMS § 535 eesmärk** on puudutatud isikule esindaja määramise kaudu tagada puudutatud isikule kinnisesse asutusse paigutamise menetluses efektiivsem (põhi)õiguste (mh vabadusõiguse ja kehalise puutumatusõiguse) kaitse. Kui riik võtab isikult tema enda või avalikes huvides vabaduse, peab see olema põhjendatud. Näiteks ei pruugi ta oma hingelise ja tervisliku seisundi tõttu olla võimeline mõistma kõiki asjaolusid, millest nähtub, et teda ei tuleks kinnisesse asutusse paigutada. Lisaks võivad haigla töötajad või puudutatud isiku lähedased puudutatud isikuga manipuleerida.⁸⁹ **Kui esialgse õiguskaitse menetlus muutub sisuliselt põhimenetluseks, tuleb isikule tagada esindaja TsMS § 535 lg 1 kohaselt.**⁹⁰

Kolleegium rõhutas, et TsMS § 535 lg 1 lauseosa „kui see [esindaja määramine] on isiku huvides vajalik“ tuleb ülalmärgitud arvestades tõlgendada kitsendavalt. Sama reegel kehtib TsMS § 535 lg 2 esimese lause korral, mis kohustab kohut esindaja määramata jätmise korral määramata jätmist kinnisesse asutusse paigutamise määruks põhjendama. Põhjendused ei tohi olla formaalsed ja saavad põhineda vaid **väga erandlikel asjaoludel.**⁹¹

Korralises menetluses esindaja määramata jätmist ei õigusta asjaolu, et esindaja oli määratud esialgse õiguskaitse (pikendamise) menetluses. **Varasem esindusõigus ei ulatu korralisele menetlusele**⁹² ning õige ei ole TsMS § 539¹ laiendav tõlgendamine selliselt, et varasema esindatuse tõttu pole esindaja määramine korralises menetluses vajalik.⁹³

Määruskaebuse väliselt pidas kolleegium õiguse ühetaolise kohaldamise huvides vajalikuks märkida järgmist.

TsMS § 537 lg 1 esimese lause järgi võib kohus isiku kinnisesse asutusse paigutada üksnes juhul, kui paigutamise eelduste kohta, muu hulgas isiku ohtlikkuse prognoosi kohta, on olemas eksperdiarvamus, mille koostanud ekspert on isiku isiklikult läbi vaadanud või teda küsitlenud. Sama lõike viienda lause kohaselt **võib kohus TsMS §-s 537 nimetatud eksperdiarvamusena arvestada isikut läbivaadanud psühhiaatri arvamust.** See lause sätestab seega **erandi** üldreeglit, mille järgi tuleks kohtul korralises kinnisesse asutusse paigutamise menetluses määrata ekspertiis, mille peaks korralise menetluse iseloomu ja võimalikku isiku põhiõiguste ulatuslikku piiramist arvestades tegema sõltumatu ekspert, kes ei ole isikuga varem kokku puutunud ega teda ravinud.⁹⁴

Siiski ei tähenda erand seda, et isiku läbivaadanud psühhiaatri arvamusele saaks esitada oluliselt väiksemaid nõudeid kui eksperdiarvamusele. TsMS § 537 lg 1 esimese lause järgsele eksperdiarvamusele kehtib mh TsMS § 301 lg 1 teine lause, mille kohaselt peab eksperdiarvamus sisaldama uuringute üksikasjalikku kirjeldust, uuringute tulemusel tehtud järeldusi ja põhjendatud vastuseid kohtu küsimustele. Korralises menetluses tehtud ekspertiisiaktis peavad olema esitatud selles sisalduvate järelduste põhjendused.⁹⁵ Teisisõnu

⁸⁹ RKTkm 19.12.2018, [2-18-11917/26](#), p 15.

⁹⁰ RKTkm 19.02.2014, [3-2-1-155-13](#), p 49.

⁹¹ RKTkm 14.01.2020, [2-20-2050/26](#), p-d 15–15.2.

⁹² RKTkm 13.06.2012, [3-2-1-78-12](#), p 9.

⁹³ RKTkm 14.01.2020, [2-20-2050/26](#), 15.3

⁹⁴ Samas, p 17.1.

⁹⁵ RKTkm 3.02.2020, [2-19-6222/30](#), p 15.3

tuleb eksperdil põhjendada, kuidas ta on arvamuses esitatud järeldusteni jõudnud, järelduste kujunemine peab olema ekspertiisiakti põhjal jälgitav.⁹⁶ Kolleegiumi arvates kehtivad eksperdiarvamusele esitatavad nõuded vähemalt põhilises osas ka TsMS § 537 lg 1 viienda lause alusel koostatud psühhiaatri arvamusele. Puudustega arvamusi peab kohus laskma psühhiaatril vähemalt täpsustada.⁹⁷

2.2.3. Võlgade ümberkujundamine ([2-18-15384/109](#))⁹⁸

Kolleegium selgitas õiguse ühetaolise kohaldamise huvides, kuidas vältida pankrotimenetluse venimist, kui võlgnik esitab enne pankrotiavalduse lahendamist järjest uusi võlgade ümberkujundamise avaldusi.

Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse (VÕVS) § 1 lg 1 esimese lause kohaselt on **VÕVS-i eesmärk** võimaldada makseraskustes füüsilisele isikule tema võlgade ümberkujundamine, et ületada makseraskusi ja vältida pankrotimenetlust. Võlgade ümberkujundamise menetluse mõte on olla **eelkõige alternatiiviks pankrotimenetlusele** ja menetluse üldpõhimõtte kohaselt ei tohiks makseraskustesse sattunud isiku võlausaldajad võlgade ümberkujundamise menetluses sattuda oluliselt halvemasse olukorda võrreldes sellega, milles nad oleksid, kui võlgniku olemasolev vara võõrandataks pankrotimenetluses.⁹⁹ VÕVS §-s 1 nimetatud eesmärki peab silmas ka VÕVS § 14, mille lg-st 2 tuleneb põhimõte, et kui kohtule on esitatud nii pankroti väljakuulutamise avaldus kui ka võlgade ümberkujundamise avaldus, lahendab kohus esimesena võlgade ümberkujundamise avalduse.¹⁰⁰

Praktikas võivad esineda juhtumid, mil võlgniku vastu on esitatud pankrotiavaldus ja määratud on ka ajutine pankrotihaldur, kuid võlgnik esitab enne pankrotiavalduse lahendamist järjest uusi võlgade ümberkujundamise avaldusi. Siiski ei tohi võlgade ümberkujundamise menetlus kui alternatiiv tähendada seda, et pankrotimenetlust ei ole üldse võimalik läbi viia, kuna võlgnik esitab põhjendamatuid võlgade ümberkujundamise avaldusi.¹⁰¹

VÕVS § 17 lg 2 p 1 järgi võib kohus jätta võlgade ümberkujundamise avalduse menetluse võtmata, kui võlgniku pakutud võlgade ümberkujundamiskava kinnitamine või täitmine on ebatõenäoline, arvestades muu hulgas võlgniku maksevõimelisust kolme aasta vältel enne võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist ja võlgniku võimekust tegeleda mõistlikult tulutoova tegevusega võlgade ümberkujundamiskava kehtivuse ajal, lähtudes tema vanusest, elukutsest ja haridusest. VÕVS § 28 lg 2 järgi jätab kohus võlgade ümberkujundamise avalduse läbi vaatamata muu hulgas siis, kui selgub, et võlgnik on püsivalt maksejõuetu. Seega olukorras, kus võlgade ümberkujundamise avalduse esitanud isiku vastu on esitatud ka pankrotiavaldus, **tuleb võlgade ümberkujundamise avalduse menetluse võtmise otsustamisel hinnata** seda, kas võlgnik on **püsivalt maksejõuetu või mitte**. Juhul kui selgub, et võlgnik on püsivalt maksejõuetu, **tuleb võlgade ümberkujundamise avaldus jätta menetluse võtmata** VÕVS § 17 lg 2 p 1 järgi. **Samas määruses võib maakohus juhul, kui esinevad vastavad alused, kuulutada välja võlgniku pankroti.**¹⁰²

Kui võlgnik vaidlustab eelnimetatud määruse ja kõrgema astme kohus maakohu määrust ei muuda, on tõhusalt ja kõrgema astme kohtu kontrollituna lahendatud ka pankroti

⁹⁶ Vt ka RKKKm 31.03.2017, [3-1-1-105-16](#), p 34 jj (põhjalikud seisukohad psühhiaatrilisele sundravile määramise menetluses koostatava eksperdiarvamuse sisu kohta).

⁹⁷ RRTKm 14.01.2020, [2-20-2050/26](#), p 17.2. Vt ka RRTKm 19.12.2018, [2-18-11917/26](#), p 21.

⁹⁸ RRTKm 18.11.2020, [2-18-15384/109](#).

⁹⁹ RRTKo 17.06.2015, [3-2-1-70-15](#), p 18.

¹⁰⁰ RRTKo 18.11.2020, [2-18-15384/109](#), p 12.1.

¹⁰¹ Samas, p 22.2.

¹⁰² Samas, p 22.3.

väljakuulutamine ning **välditud pankrotimenetluse venitamist**. Kui kõrgema astme kohus peaks maakohtu määruse tühistama pankroti väljakuulutamise osas, peab kohus hindama, kas esinevad võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmise muud eeldused. Pankrotimääruse tühistamine ei mõjuta halduri poolt või tema suhtes tehtud õigustoimingute kehtivust (vt pankrotiseaduse § 31 lg 8).¹⁰³

2.2.4. Saneerimiskava kinnitamine ([2-16-2060/614](#))¹⁰⁴

Tsiviilkolleegium lahendas küsimust, kas kohus saab algselt vastu võtmata jäänud saneerimiskava kinnitada saneerimiseaduse (SanS) § 28 kohaselt vastuvõetud saneerimiskavana olukorras, kus osa esialgu saneerimiskava vastuvõtmise vastu olnud võlausaldajate nõuded on loovutatud uuele võlausaldajale, kes soovib hääletada saneerimiskava vastuvõtmise poolt.

SanS § 24 lg 1 järgi võetakse saneerimiskava vastu hääletamise teel koosolekul või koosolekut pidamata, kuid hääletustulemused tuleb SanS § 25 kohaselt kanda hääletusprotokollis. Kolleegium märkis, et hääletusprotokoll ja selle lahutamatuks lisaks olevad võlausaldajate kirjalikud seisukohad kajastavad võlausaldajate hääli kindla aja, s.o hääletuse toimumise, seisuga. **Tagantjärele ei ole seetõttu hääletusprotokollis enam võimalik muuta** ka juhul, kui võlausaldaja või tema õigusjärglane on pärast hääletamist oma seisukohta muutnud. Hääletusprotokollis kajastamata hääle või võlausaldaja pärast hääletust muudetud seisukohtade arvestamine ohustaks õigusselgust. Seetõttu **ei saa kohus saneerimiskava kinnitades arvestada pärast hääletamisprotokollis koostamist antud või muudetud hääli** (võlausaldajate seisukohti), kuna tal puudub võimalus kontrollida saneerimiskava vastuvõtmise kohta SanS §-s 24 sätestatud nõuete järgimist. Kohus saab nõutava arvu poolthääle olemasolu kontrollimisel lähtuda üksnes SanS § 25 kohaselt koostatud hääletusprotokollist ning selle lahutamatuks lisadest (SanS § 25 lg 2), mitte aga muudest tagantjärele esitatavatest andmetest.¹⁰⁵

Kolleegium märkis ka, et kuna **seadus ei võimalda kohtule esitatud saneerimiskava menetluse käigus muuta**, ei saa kohus anda tähtaega kava muutmiseks või uue kava esitamiseks, sest tähtaeg kava kohtule esitamiseks saab olla maksimaalselt 60 päeva (SanS § 10 lg 2 p 3 ja lg 3). Siiski **ei ole välistatud uue kava esitamine uues saneerimismenetluses**, sest seadus ei takista saneerimismenetluse algatamist kuni avaldajale ei ole määratud ajutist pankrotihaldurit pankrotiseaduse § 15 mõttes. Seadus takistab uue saneerimismenetluse algatamist vaid siis, kui saneerimismenetluses on kava kinnitatud (SanS § 8 lg 2 p 3).¹⁰⁶

¹⁰³ Samas, p 12.4.

¹⁰⁴ RKTkm 16.12.2020, [2-16-2060/614](#).

¹⁰⁵ Samas, p-d 12–12.2.

¹⁰⁶ Samas, p 13. Vt ka RKTkm 01.03.2017, [3-2-1-164-16](#), p 20; RKTkm 09.05.2011, [3-2-1-25-11](#), p 76.

LISA 1

Nr	Kuupäev	Asja nr	Asja sisu Riigikohtus
1	16.09.2020	2-18-9218/40	Tagaseljaotsuse teistmine
2	28.09.2020	2-16-8751/184	Autoritasu, teose õigusvastase kasutamise teel saadud tulu, kahjuhüvitise ning jooksva viivise väljamõistmise nõue
3	30.09.2020	2-19-3645/39	Kohtuotsuse põhjendamise kohustus
4	30.09.2020	2-16-18957/75	Tagasivõitmise korras võlgniku rahaliste kohustuste täitmise kehtetuks tunnistamine PankrS § 113 lg 1 p 3 alusel
5	07.10.2020	2-19-16249/17	Tehingu tühisuse tuvastamise ja ebaõige kinnistusraamatu kande parandamise hagi menetlusse võtmise otsustamine
6	07.10.2020	2-19-8472/39	Korteriühistu pandiõiguse teostamine
7	07.10.2020	2-18-11359/87	Juurdepääsu nõude rahuldamise eeldused AÕS § 156 lg 1 järgi
8	14.10.2020	2-20-2050/26	Isiku kinnisesse asutusse paigutamine
9	19.10.2020	2-18-13213/48	Aksionäri avaldus aktsiaseltsilt teabe saamiseks ja dokumentidega tutvumise võimaldamiseks
10	21.10.2020	2-19-9918/31	Aksionäri avaldus aktsiaseltsilt teabe saamiseks ja dokumentidega tutvumise võimaldamiseks
11	21.10.2020	2-17-18305/45	Tõendite esitamine ja hindamine tsiviilkohtumenetluses
12	21.10.2020	2-18-109972/115	Müügilepingu täitmise (müügihinna tasumise) nõue
13	28.10.2020	2-17-17756/159	Viivise ja leppetrahvi nõue kinke üleandmisega viivitamise korral
14	28.10.2020	2-18-8890/46	Lepingulise esindaja kulude hüvitamine
15	28.10.2020	2-20-154/24	Kinnistamisavaldus kinnisomandi üleandmisel
16	29.10.2020	2-18-11279/33	Korteriühistu avaldus ühistu liikme vastu paigaldatud videovalvesüsteemi seadmeid eemaldama kohustamiseks
17	04.11.2020	2-19-10760/30	Sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi
18	04.11.2020	2-19-18271/13	Kinnistamisavaldus hüpoteegi kustutamiseks

19	11.11.2020	2-15-9117/160	Ühisvara jagamine
20	13.11.2020	2-15-505/180	Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeld
21	18.11.2020	2-18-15197/75	Kinkelepingust taganemine
22	18.11.2020	2-18-15384/109	Võlgade ümberkujundamine
23	18.11.2020	2-17-7157/40	Oma majandus- või kutsetegevuses müügilepingu sõlminud ostja tõendamiskoormis, kui asi ei vastanud lepingutingimustele asja üleandmisel
24	18.11.2020	2-19-17970/20	Menetluskulud massikohustusena PankrS § 148 lg 1 p 1 mõttes
25	25.11.2020	2-18-15284/52	Isiklike õiguste rikkumine, mittevarelise kahju nõue
26	25.11.2020	2-18-18362/32	Resolutsioonotsus (kaasomandi lõpetamise nõue)
27	25.11.2020	2-16-17207/84	Tehingu tagasivõtmine täitemenetluses
28	25.11.2020	2-18-10961/41	Menetlusosaliseks mitteoleva isiku ütlused dokumentaalse tõendina
29	02.12.2020	2-17-5110/111	Tunnistajate juuresolekul allkirjastatud testament. Eestkostetava testeerimisvõime
30	02.12.2020	2-18-9475/52	Osanike koosolekul vastu võetud otsuse vorminõue
31	09.12.2020	2-17-6487/155	Resolutsioonotsus (kahju hüvitamise nõue)
32	16.12.2020	2-16-2060/614	Aktsiaseltsi saneerimismenetlus (saneerimiskava kinnitamine)
33	16.12.2020	2-20-7328/8	Tulundusühistu nõukogu liikmete kandmine äriregistrisse
34	17.12.2020	2-17-1453/135	Omakäelise testamendi vorminõuded. Eestkostetava testeerimisvõime
35	17.12.2020	2-18-7073/35	Riigikohus kinnitas kompromissi ja lõpetas asjas menetluse (nõude tunnustamise hagi)
36	21.12.2020	2-20-5086/52	TsMS § 378 lg 1 p 10 alusel kohaldatud hagi tagamise abinõu